

GRAF CULTUUR

Megalithische graven in West-Europa

Grafheuvel in Bougon (F).

Megalieten in Carnac (F).

Hunebed in Wéris (B).

Hunebed in Havelte.

foto's Leo Verhart

Hergeboorte van een graf

Het Nieuwe Archeologiemuseum in Stein wordt ingericht om vijfduizend jaar grafcultuur te verbeelden en te duiden.

Een groot project met twee doelstellingen: wetenschap en onderwijs dienen én het aantal bezoekers opkrikken.

door Eric van Dorst

Het kan geen toeval zijn. Tegen de tijd dat het bestuur de ambitieuze plannen ontvouwt, valt het Archeologiemuseum in Stein een omvangrijke en waardevolle verzameling vondsten ten deel. Geschonken door een naaait van wijlen Jo Schaap uit Geleen. Veertig jaar lang struinde de amateur-archeoloog in Zuid-Limburg akkers, velden en andere plekken af. Met name op Graetheide vond hij overblijfselen van vroegere bewoning. Een bestelbus vol materiaal wacht in een afgeschermd hoek van de multifunctionele ruimte op inventarisatie en expositie. Duizenden stukken vuursteen en aardewerk. Pijlpunten, krabbers, messen, sikkelmessjes, boren, dissel, kloppers en maalstenen. Deels zorgvuldig gerubriceerd en genummerd.

„Een belangrijke aanwinst. Schaap was een bezield amateur die wist wat hij deed”, betoont Leo Verhart zijn respect. De archeoloog en oud-conservator van het Oudheidkundig Museum in Leiden en het Limburgs Museum in Venlo heeft Schaap goed gekend. Ook het Archeologiemuseum Stein ligt hem al vele jaren na aan het hart. Zijn allereerste publicatie handelde over de vuurstenen pijlpunten die in het Steinste graf lagen en hij ontmoette enkele malen de bekende Steinse geschiedkundige pater Munsters. „Dit is een heel bijzonder museum. Gebouwd rond de enige prehistorische grafkelder van Nederland, in een regio die een archeologische schatkamer is met belangrijke vondsten van de steentijd tot de middeleeuwen. Het is een enorm geluk dat die kelder hier destijds is blootgelegd. Dat kun je koppelen aan iets breders.” Het museumbestuur heeft die conclusie van harte omarmd, legt voorzitter Wim Poeth uit. „We willen graag de betekenis die we als museum hebben overstijgen, anders blijven we toch een lokale instelling waar amper iemand nog naartoe wil.” Jaarlijks trok het Archeologiemuseum, dat net een

Projectleider Frank Heinemans, voorzitter Wim Poeth, archeoloog Leo Verhart

en penningmeester Wim Janssen (vlnr) bij het prehistorische graf.

foto Roger Dohmen

door de gemeente bekostigde verbouwing van vier ton achter de rug heeft, duizend betalende bezoekers. Het bestuur hoopt dat het er tien keer meer worden. Aan de waarde van de collectie zal het niet liggen, verduidelijkt Verhart. „Die is rijk aan erg mooi materiaal, ook esthetisch. Daar kun je zo een Limburgs Museum van maken. Maar dat is er al, dus zoek je voor groei een niche.” De nieuwe speerpunt ligt op tafel. Trots bladert Poeth door het plan *Het Nieuwe Archeologiemuseum in Stein - Van Stein tot Stonehenge*. De inleiding is helder: „Er is in Nederland geen museale presentatie over de vroegste grafcultuur in Nederland, van de prehistorie tot de middeleeuwen. Het Nieuwe Archeologiemuseum kan een uniek overzicht tonen van de wijze van begra-

ven, de grafgraven en de veranderingen als gevolg van nieuwe religies en van het denken over de dood”. Ook het Mondriaan Fonds, met een gift van 90.000 euro een belangrijke subsidieër, gelooft erin. Het fonds spreekt lof over „de scherpe positionering ten opzichte van andere musea, de inbedding in de lokale gemeenschap, de tot stand gebrachte samenwerkingen en de verbinding van vrijwilligers en publiek aan het museum”. Met zo'n projectplan kun je thuis komen. Op de cover prijkt een animatie van hoe de expositieruimte met de grafkelder eruit kan gaan zien, met op de achtergrond het even imposante als beroemde grafmonument van Stonehenge. Samensteller van de ambitieuze blauwdruk is projectleider Frank Heinemans. „Hier liggen heel grote kansen, die we om gaan zetten in projecten.” De belangrijkste zijn het museum herinrichten, zodat de vondsten niet alleen worden getoond, maar ook de context en de scenario's van toen worden verklaard. Hierbij wordt ook gebruikgemaakt van de uitkomsten van

nieuw wetenschappelijk onderzoek. „Het is de bedoeling dat het publiek de grafrituelen van toen kan terugplaatsen in de gebruiken omtrent begraven van deze tijd,” zegt Heinemans. Stonehenge is niet enkel gekozen om extra de aandacht te trekken. Er is een directe relatie met de grafcultuur die duizenden jaren geleden ook gestalte kreeg in Drenthe (hunebedden) en elders in West-Euro-

pa, zoals in Wéris (B) en Carnac (F). Een kenmerkend verschil met Stein is dat hier niet werd gecremeerd maar begraven en er geen grote stenen (megalieten) voorhanden waren maar maaskeien, die nog steeds onaangevoerd de bodem van het neolithische graf vormen. Met houten palen werd een dak aangebracht op het keldergraf. Verhart gaat het met collega's opnieuw wetenschappelijk bestuderen, met

de modernste onderzoekstechnieken. De oude onderzoeken van pater Munsters en Dr. Beckers worden er ook bij betrokken. Maar het accent ligt de komende jaren vooral op het nieuwe profiel van het museum. Naast het interactieve deel in de erfgoedwerkplaats is dat inzicht bieden in 5000 jaar grafcultuur, iets wat nu geen enkel ander Nederlands museum doet. „De dood, afscheid nemen en de rituelen die daarmee samenhangen, zijn van alle tijden”, memoreert stichtingsvoorzitter Wim Poeth. Maar hoe krijg je mensen voor dat thema naar Stein? „Niet enkel hierheen. Je moet pakken hebben”, zegt Verhart. „Organiseer vanuit bijvoorbeeld Sittard een fietstocht rond historie en landschap en fiets langs een kasteel, een gracht en een grafkelder. Die combinatie is interessant.” Poeth heeft een concrete doelgroep voor ogen. „Denk aan een bejaardenarrangement, een reis georganiseerd door een uitvaartondernemer om hierheen te komen in plaats van ergens dekens of kristal te kopen.” Ook geen gekke gedachte, vindt archeoloog Verhart.

Leo Verhart bij de omvangrijke collectie van Jo Schaap. foto Roger Dohmen

► Er is een directe relatie tussen het keldergraf in Stein en de grafcultuur elders in West-Europa.